

РОЗВИТОК ТА ПІДТРИМКА ЦИФРОВОГО РЕПОЗИТОРІЮ «ІНТЕЛЕКТУАЛЬНІ ФОНДИ БДМУ»

Ширєнкова-Білійчук Аліна Олександрівна

Завідувач інформаційно-бібліографічним відділом бібліотеки
БДМУ, м. Чернівці

За останнє десятиліття роль бібліотеки як ведучого інформаційного центру, що забезпечує оперативний і якісний доступ до інформації в значній мірі змінилась. Лідируюче положення в інформаційному середовищі почали отримувати всесвітні Internet-мережі, але бібліотеки продовжують залишатися важливим каналом для отримання необхідної інформації.

Під впливом переваг Internet-технологій відбувається зміна переваг у способах отримання інформації, а саме: можливість знайти в будь який час, не виходячи з дому, будь-яку інформацію.

Тому електронні масиви інформації сьогодні стають одним із найважливіших компонентів бібліотечно-інформаційної системи. Виникає нагальна необхідність створення електронних колекцій бібліотеки вузу, яка зумовлена кількома чинниками:

- стрімким розвитком інформаційно-комп'ютерних технологій;
- збільшенням кількості документів, що існують лише в електронному вигляді;
- систематизацією та каталогізацією цих ресурсів для швидкого та якісного забезпечення користувачів всезростаючими потребами у віддаленому доступі до інформаційних джерел;
- закріпленням практики науковців та студентів опрацьовувати електронні варіантами документів;
- прагненням наукових бібліотек надавати користувачам інформаційні послуги підвищеної якості та пропагувати актуальні новітні досягнення в галузі наукових доробок та досліджень.

Сьогодні наповнювати цифрові архіви бібліотеки вищого навчального закладу можна за рахунок електронних ресурсів віддаленого доступу шляхом:

- придбання або передплати:
 - повнотекстових та реферативних баз даних, які зазвичай включають в себе наукові періодичні видання та матеріали конференцій;

- окремих електронних журналів та газет;
- електронних колекцій книг;
- електронних ресурсів відкритого доступу (бази даних, журнали, книги тощо);
- створення цифрових архівів власної наукової продукції:
 - інтелектуальних репозиторіїв, наповнених науковими статтями та матеріалами конференцій науковців ВНЗу;
 - формування повних електронних текстів з навчально-методичної, наукової літератури, монографій, атласів тощо, виданих працівниками кафедр;

Створення упорядкованих електронних колекцій та архівів у вищих навчальних закладах формує та розвиває інформаційні масиви, який постійно наповнюється і забезпечує до нього доступ студентів, викладачів та співробітників університету, зовнішніх вітчизняних та зарубіжних користувачів.

Саме електронні бібліотеки, створені на базі провідних вишів, можуть сформувати базу нової інформаційної інфраструктури використавши навчальні та наукові здобутки закладу. Підґрунтям цього слугує Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» від січня 2007, № 12, ст.102. : «... п.3. Основними напрямками розвитку інформаційного суспільства в Україні визначити:

- всебічний розвиток загальнодоступної інформаційної інфраструктури на засадах сприяння вітчизняному виробництву новітніх ІКТ та інформаційно-телекомунікаційних систем, подолання технічної і технологічної залежності від зарубіжних виробників;...
- забезпечення вільного доступу населення до телекомунікаційних послуг, зокрема до мережі Інтернет, ІКТ та інформаційних ресурсів;...
- надання кожній людині можливості для здобуття знань, умінь і навичок з використанням ІКТ під час навчання, виховання та професійної підготовки;...».

Бібліотеки вишів починають створення електронних архівів – репозиторіїв, які дозволять в свою чергу відкрити фонди для ширшого кола користувачів.

Спектр викладених та представлених на університетському репозиторії БДМУ матеріалів, адресований, в першу чергу, для пошуковців в сфері медичної науки та студентів-медиків. Зацікавленість університету в даному проекті є формою позитивного ефекту від вкладу в дослідження. Автори, чії матеріали викладені на

даній платформі, зацікавлені у широкому доступі до їх робіт наукових спільнот, видавництв, рецензентів та користувачів, для яких є важливим доступ до першоджерела. І звісно ж, бібліотеки, для яких це – можливість в більшому обсязі задовольнити інформаційні потреби користувачів, розкрити та зберегти фонди.

Обравши правильний напрям для створення цифрового репозиторію «Інтелектуальні фонди БДМУ», ректоратом було організовано групу спеціалістів, перед якою постав ряд питань для вирішення:

- механізми залучення авторів для розміщення їх робіт в репозиторії;
- характер документів, які будуть входити до репозиторію, їх важливість та перевага для кожної з груп користувачів;
- процес прийняття та відбору документів для розміщення в репозиторії;
- технічно-комп'ютерне забезпечення;
- логічна структура репозиторію;
- оптимальний формат викладених документів;
- вирішення питання авторського права при розміщенні матеріалів в цифровому репозиторії, заключення угод;
- механізми редагування та керування репозиторієм;
- популяризація цифрового репозиторію, тощо.

Для створення цифрового репозиторію було використано програмне забезпечення DSpace, яке розраховане для формування архівів і підтримку наукових статей. Паралельно DSpace забезпечує платформу для зберігання цифрованих матеріалів, які використовуються в академічних дослідженнях. Послідовно створювалася структура з урахуванням можливостей додавання нових елементів та розширення вже існуючих.

За основу було прийнято слідуючу структуру:

- бібліотека (статті та тези); дисертації та автореферати;
- друковані праці студентів та молодих вчених БДМУ;
- збірники наукових та навчально-методичних форумів;
- навчальна література; періодичні видання БДМУ;
- підрозділи БДМУ:
 - кафедри:
 - інформаційні листи;
 - методичні рекомендації;

- нововведення;
- патенти;
- раціоналізаторські пропозиції;
- санітарно-просвітницька робота;
- статті;
- тези.

Враховуючи, що система управління репозиторієм DSpace не обумовлює суворих обмежень у виборі формату, було обрано формат Adobe PDF, який є для більшості користувачів доступнішим.

З 2012 року та по сьогоднішній день за наповнення найновішою інформацією відповідають працівники кафедр. Наповнення цифрового архіву в ретро-режимі здійснюють працівники бібліотеки, шляхом сканування наукових робіт (статей та тез авторства наукових співробітників університету) з першоджерел.

На сьогоднішній день в репозиторії університету з моменту створення налічується понад 7880 повнотекстових одиниць інформації співробітників університету, в тому числі бібліотекою було введено 3135 одиниць інформації.

За міжнародним рейтингом Webometrics Ranking of World's Universities Буковинський державний медичний університет у січні 2014 року посів 885 місце в списку тисячі кращих вищих навчальних закладів Європи.

У світовому рейтингу серед 22 тисяч університетів БДМУ займає 2788 сходинку. В порівнянні із результатами попереднього рейтингу університет піднявся більше ніж на 4200 пунктів.

За даними рейтингу Ranking Web of Repositories цифровий репозиторій БДМУ посів перше місце серед медичних ВНЗ України, 11 – серед вищих навчальних закладів країни та 744 сходинку – у світовому рейтингу.

У загальноукраїнському рейтингу Webometrics БДМУ обіймає 12 місце серед 313 вишів України, які увійшли до бази рейтингу.

Практичне призначення цифрового репозиторію заключається не тільки в розв'язанні проблем зберігання результатів наукової діяльності в електронному вигляді, які до сих пір існували в друкованому варіанті, а й відкриває можливості інтеграції існуючих наукових публікацій до світової електронної інформаційної сфери. Вільний доступ до них світових наукових спільнот, що позитивно відображається на цитуванні наукових робіт представників БДМУ.

Для бібліотеки дана база – цілеспрямоване посилення своїх позицій в сфері Internet-технологій. Традиційні форми роботи бібліотеки збагачуються новими можливостями, які поєднуються між організацією доступу до інформації в друкованому та електронному вигляді.

З метою збереження ролі бібліотеки як пріоритетного джерела інформації в даній сфері, не варто забувати про необхідність розвитку форм і методів інформаційної підтримки науки та освіти.

Тому окрім активного розвитку репозиторіїв, необхідно розвивати так само архіви відкритого доступу до наукових робіт. При цьому задовольняти інформаційні потреби сучасного користувача, надавши для нього максимальний об'єм інформації в зручний час на безкоштовних умовах чи за мінімальну плату.